

คิด for คิดส์
ศูนย์วิจัยนโยบายเด็กและครอบครัว

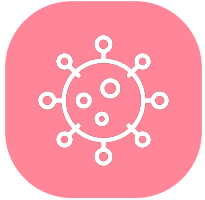
สิงหาคม 2022

รายงานสถานการณ์เด็กและ ครอบครัวประจำปี 2022 7 แนวโน้มสำคัญ

จักร คำแสง, วรธร เลิศรัตน์
และ เจณิตตา จันทวงษา

ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว
(คิด for คิดส์)

ปี 2021-2022 เด็กและครอบครัว ต้องเผชิญ “สามวิกฤต”

วิกฤตโควิด

ไทยมีผู้ติดเชื้อสะสม **4.6** ล้านคน (ศบค., 2022)

ประเทศใช้มาตรการพิเศษและ พ.ร.ก. จุกเงินมากกว่า **2** ปี **4** เดือน

วิกฤตความเหลื่อมล้ำและการพัฒนา

61.4% ของเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 21 ปีอาศัยอยู่ในครัวเรือน
ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กโดยเฉลี่ย

วิกฤตสังคมและการเมือง

เด็กและเยาวชนจัดชุมนุม **193** ครั้งในปี 2020

มีส่วนร่วมในการชุมนุม **1,838** ครั้งตั้งแต่ปี 2021-พ.ค. 2022

ถูกดำเนินคดีแล้ว **279** ราย (ข้อมูลจาก Mob Data Thailand, 2022;
ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2022)

เด็กและเยาวชนต้องเติบโต ในโลกที่ท้าทายกว่าเดิม

โลกผันผวนไม่แน่นอน อาจสร้างผลกระทบรุนแรง ในระยะยาว

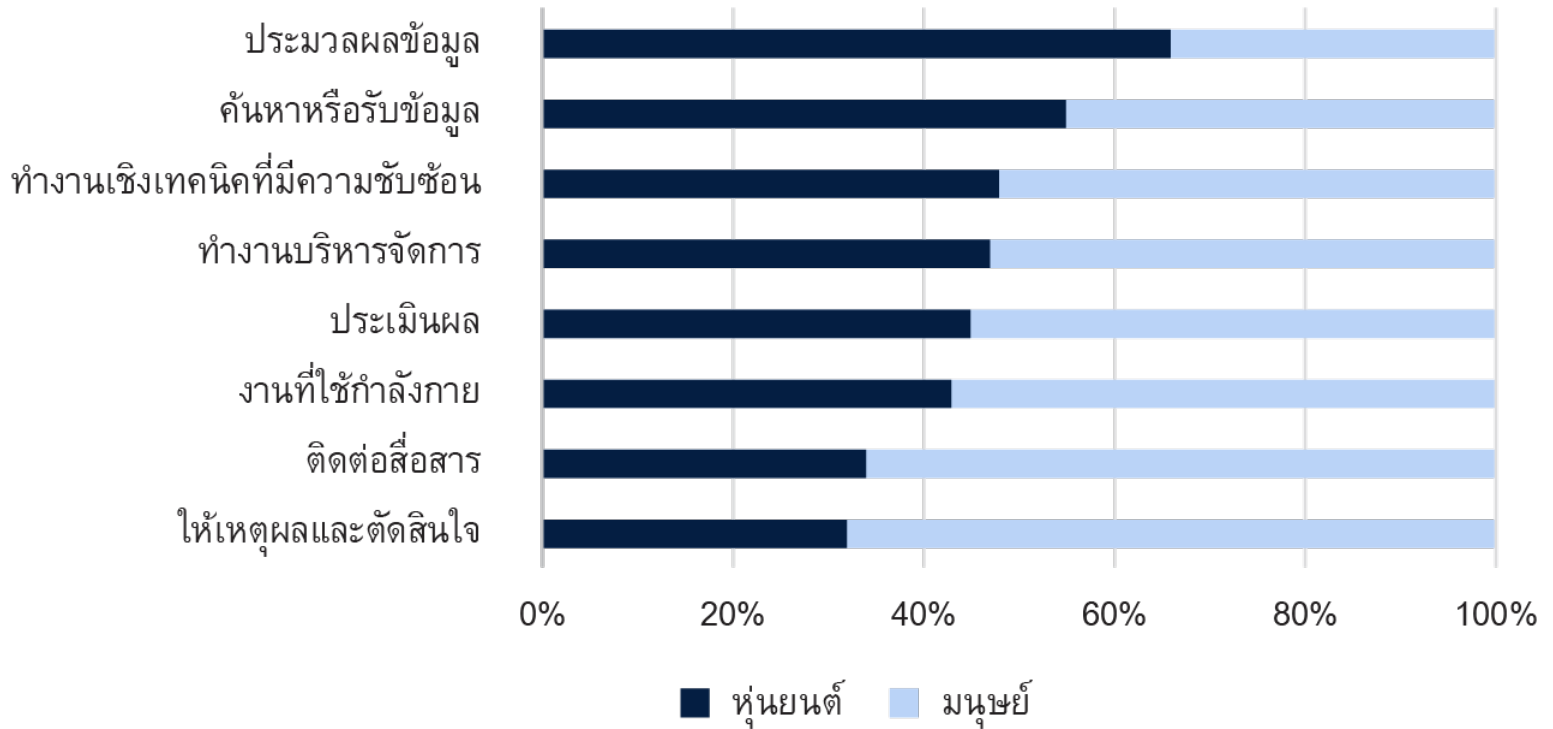
1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
และความล้มเหลวในการจัดการ
2. ความเป็นปึกแผ่นของสังคมพังทลายลง
3. วิกฤตชีวิตความเป็นอยู่
4. วิกฤตหนี้
5. ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์

(ข้อมูลจาก The Global Risks Report 2022 โดย WEF, 2022)

เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ จะทำงานของมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น

สัดส่วนการทำงานระหว่างมนุษย์และหุ่นยนต์ (2025)

สามวิกฤตส่งผลกระทบต่อ ชีวิตเด็กและครอบครัวไทยอย่างมีนัยสำคัญ

7 แนวโน้มสำคัญ

- 1 เด็กและเยาวชนเผชิญกับภาวะการเรียนรู้ถดถอย พัฒนาการหยุดชะงัก
- 2 เด็กและครอบครัวเข้าถึงบริการของรัฐได้ยากขึ้น ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด
- 3 เด็กและเยาวชนถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์โดยขาดฐานที่จำเป็น
- 4 เด็กและเยาวชนเครียดและมีปัญหาสุขภาพจิตมากขึ้น
- 5 เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ภาครัฐสกัดกั้นด้วยความรุนแรงมากขึ้น
- 6 โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ ครอบครัวมีขนาดเล็กและเปราะบางยิ่งขึ้น
- 7 ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นรุนแรงขึ้นบั่นทอนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

1

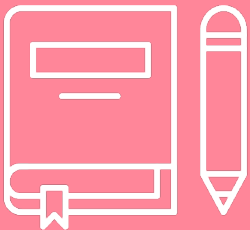
เด็กและเยาวชนเผชิญกับภาวะการเรียนรู้ถดถอย พัฒนาการหยุดชะงัก

การปิดสถานศึกษาในช่วงโควิด ส่งผลให้พัฒนาการของเด็กถดถอย

ภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning Loss)

คือ ภาวะของการเสียโอกาสในการเรียนรู้ที่มีผลทำให้ทักษะต่างๆ ที่เด็กควรจะได้รับ การพัฒนาตามช่วงวัยสูญเสียบ้าง ถดถอย หรือล่าช้าไป ส่งผลต่อพัฒนาการหลายด้าน

วิชาการ

โดยเฉพาะทักษะอ่าน-เขียน
และการคำนวณ

พัฒนาการ

ทักษะทางร่างกาย
ความสามารถในการจดจำ

อารมณ์และสังคม

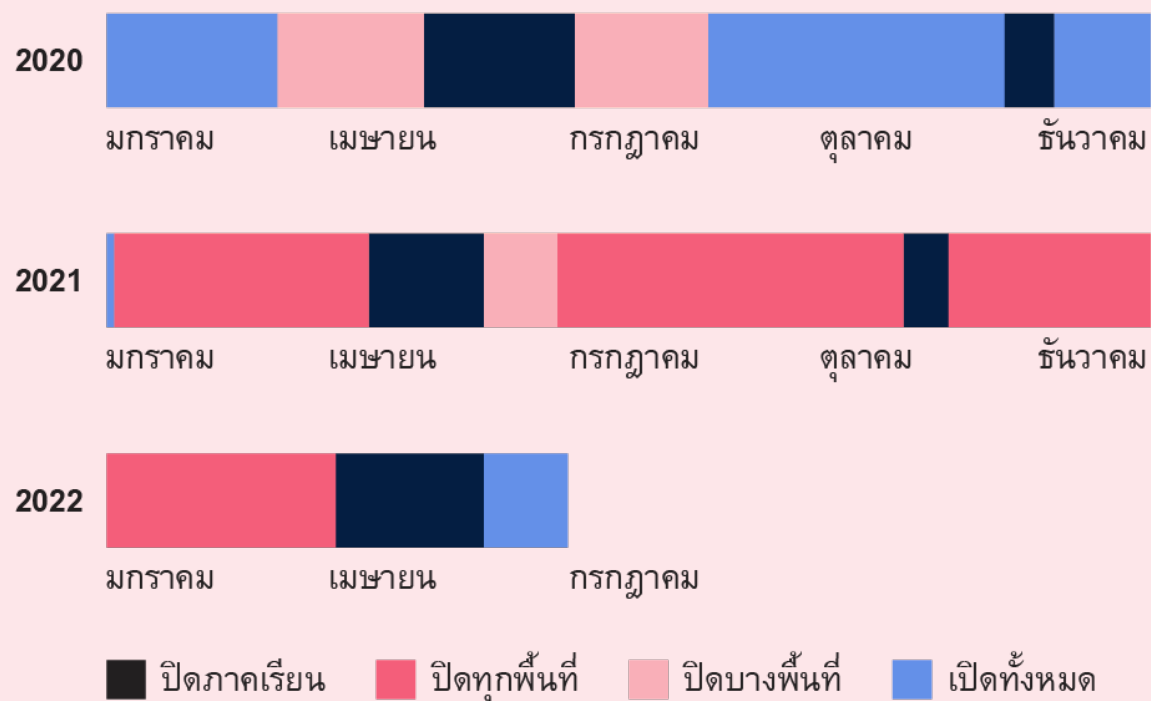
เด็กเกิดความเครียด
ขาดทักษะการสื่อสาร

1. เด็กและเยาวชนเผชิญกับภาวะการเรียนรู้ถดถอย พัฒนาการหยุดชะงัก / 1.1 What is the trend?

โรงเรียน

ถูกปิดทุกพื้นที่รวม **16 สัปดาห์**
และปิดบางพื้นที่รวม **53 สัปดาห์**
ตั้งแต่ปี 2020-2022

การเรียนรู้ถดถอยทั่วโลก แต่เด็กในระบบการศึกษาไทยยิ่งเจ็บหนัก

เด็กและเยาวชน 1.6 พันล้านคนทั่วโลก เผชิญกับภาวะการเรียนรู้ถดถอย

(ข้อมูลจาก UNICEF, 2022)

ประเทศ	ระยะเวลา ปิดโรงเรียน (สัปดาห์)	ความสูญเสีย ทางการเรียนรู้ โดยเฉลี่ย (SD)	เทียบจำนวน ปีการศึกษา ที่สูญหาย
เม็กซิโก	48	-0.55	1.7
บราซิล	26	-0.32	1
นอร์เวย์	7	-0.24	0.7
แอฟริกาใต้	22	-0.22	0.6
สหรัฐอเมริกา	23	-0.14	0.4

*0.33 SD = 1 ปีการศึกษา

(ข้อมูลจาก World Bank, 2021)

1. เด็กและเยาวชนเผชิญกับภาวะการเรียนรู้ถดถอย พัฒนาการหยุดชะงัก / 1.1 What is the trend?

เมื่อเด็กเล็ก 2-6 ปี ปิดเรียน 42 วัน

83%

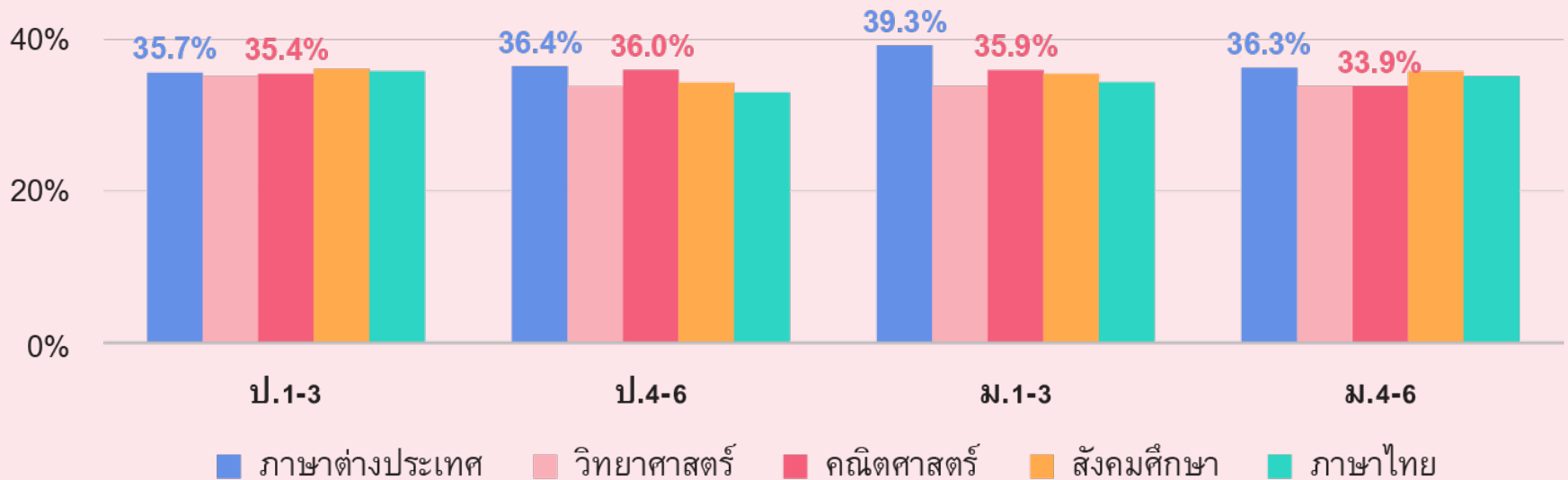
ทักษะด้านคณิตศาสตร์
ที่ถดถอยลง

100%

ทักษะความจำเพื่อ
ใช้งานที่ถดถอยลง

(ข้อมูลจาก Weerachat *et al*, 2022)

ประณม-มัธยม ความรู้ใน 5 วิชาหลัก ถดถอยลงเฉลี่ย 35.3%

(ข้อมูลจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2022)

ยังพัฒนาการช้าลง-หยุดชะงัก เด็กยังมีทุนต่ำลงตลอดชีวิต

เด็กปฐมวัย
พลาดช่วงโอกาสทอง
ในการพัฒนาสมอง
ส่วนหน้า (EF)

สูญเสียความสามารถ
ในการหารายได้ทั้ง
ชีวิต คิดเป็นมูลค่าทั้งชีวิตราว
850,000 บาท

เด็กทุกช่วงวัย
มีแนวโน้มเรียนรู้อช้าลง

เด็กจำนวนหนึ่ง
หลุดออกจาก
ระบบการศึกษา

ปี 2564 มีเด็กหลุดจากระบบการศึกษา **2.3 แสนคน**

ที่มา: 101

78,003

สังกัด สพฐ.

50,592

สังกัด สป.

55,599

สังกัดอาชีวศึกษา

54,513

เด็กพิการสังกัด พม.

นักเรียนยากจนพิเศษ

14.6%

ไม่กลับมาเรียนต่อ

ข้อเสนอนโยบาย: ทบทวนและตั้งหลัก ระบบการศึกษาใหม่ เพื่อชดเชยช่วงเวลาที่สูญหาย

ดึงเด็กที่หลุดจากระบบ
รับรองสถานะแหล่งเรียนรู้นอกระบบ

ชดเชยความรู้ ทบทวนหลักสูตรใหม่

พัฒนาระบบนิเวศและเติมการเรียนรู้แบบใหม่

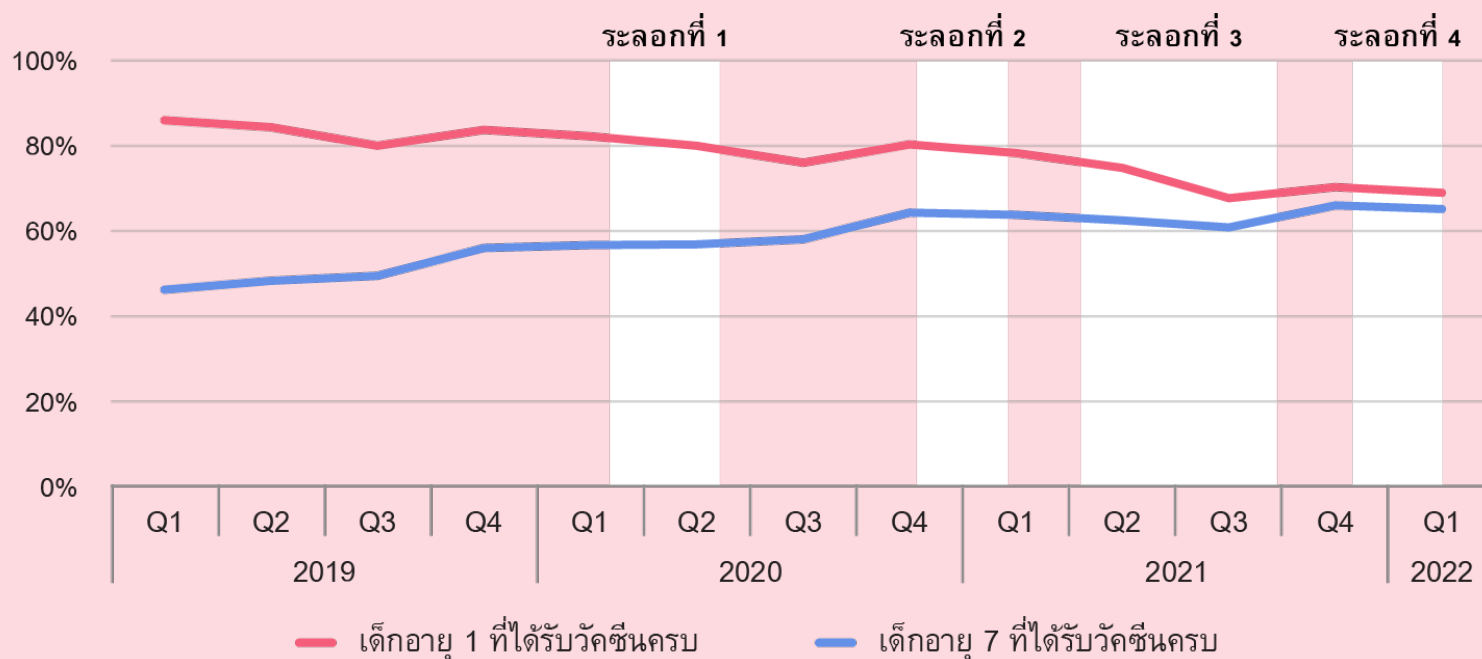
2 | เด็กและครอบครัวเข้าถึงบริการของรัฐ ได้ยากขึ้น ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด

กุ่มทรัพยากรรัฐเพื่อแก้โควิด เด็กและครอบครัวเข้าถึงบริการสาธารณสุขลดลง

เด็กอายุ 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ **↓ 4.0-10.8%**
จำนวนเด็กอายุ 7 ปี ที่รับวัคซีนครบเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้าลง

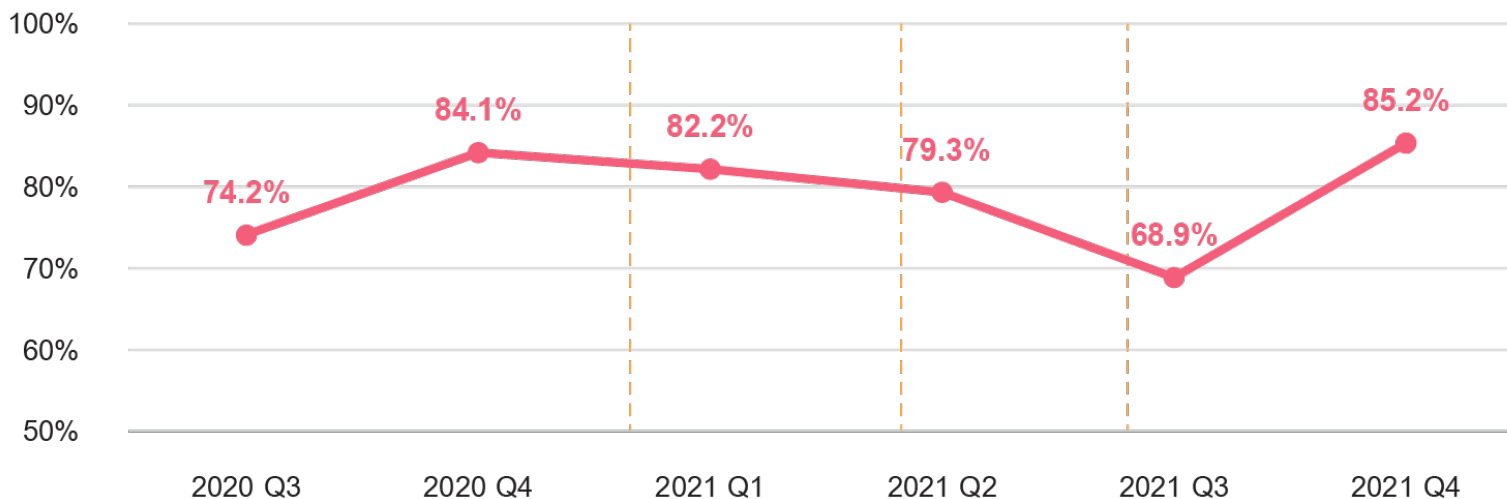
อัตราความครอบคลุมของเด็กอายุ 1 ปี และ 7 ปีที่ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์

หญิงตั้งครรภ์และเด็ก ไม่ได้รับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม

อัตราหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการฝากครรภ์ครั้งแรกลดลง
ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดรุนแรง

หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการดูแลสุขภาพก่อนคลอดครบตามเกณฑ์

79.5%
2020 Q4

56.1%
2021 Q3

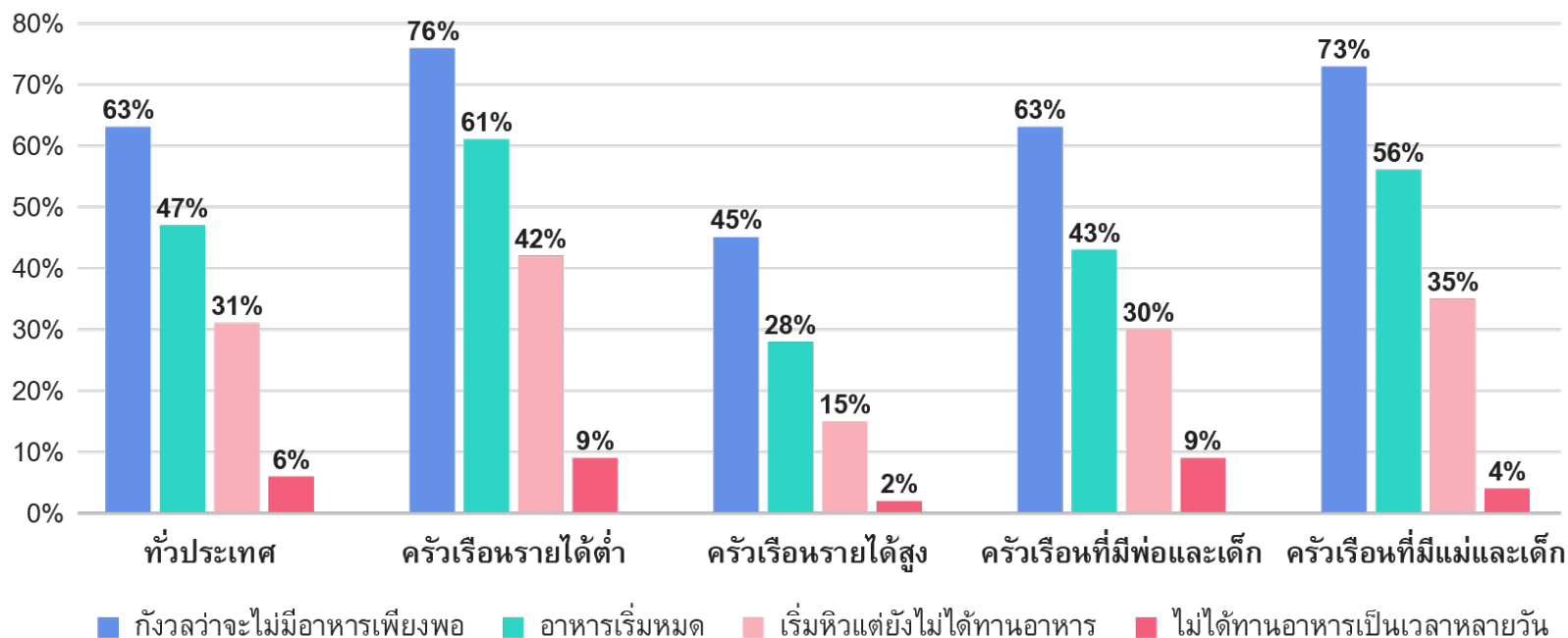

ปิดโรงเรียน-ศูนย์เด็กเล็ก ภาวะโภชนาการเด็กเริ่มน่าเป็นห่วง

ครัวเรือนรายได้ต่ำ + ครัวเรือนแม่และเด็ก
เสี่ยงไม่ได้รับโภชนาการเพียงพอมากที่สุด

ครัวเรือนที่มีความเสี่ยง/อยู่ในภาวะไม่มั่นคงทางโภชนาการ

ในช่วงโควิด
เด็กอายุ 6-14 ปี
มีภาวะเริ่มอ้วน
และอ้วนเต็ม

↑ **79.5%**

(ข้อมูลจาก กรมอนามัย, มิถุนายน 2021)

ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
มีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
ที่มีภาวะเตี้ยแคระแกร็น

23%

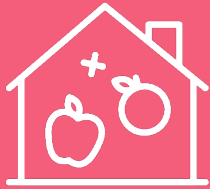
สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (13%)
เกือบ 2 เท่า

(ข้อมูลจาก MICS Survey, 2021)

แม่และเด็กรับผลกระทบมากที่สุด เมื่อบริการของรัฐเข้าถึงได้ยากขึ้น

แม่ เด็กในครรภ์ และเด็กเล็ก
ไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

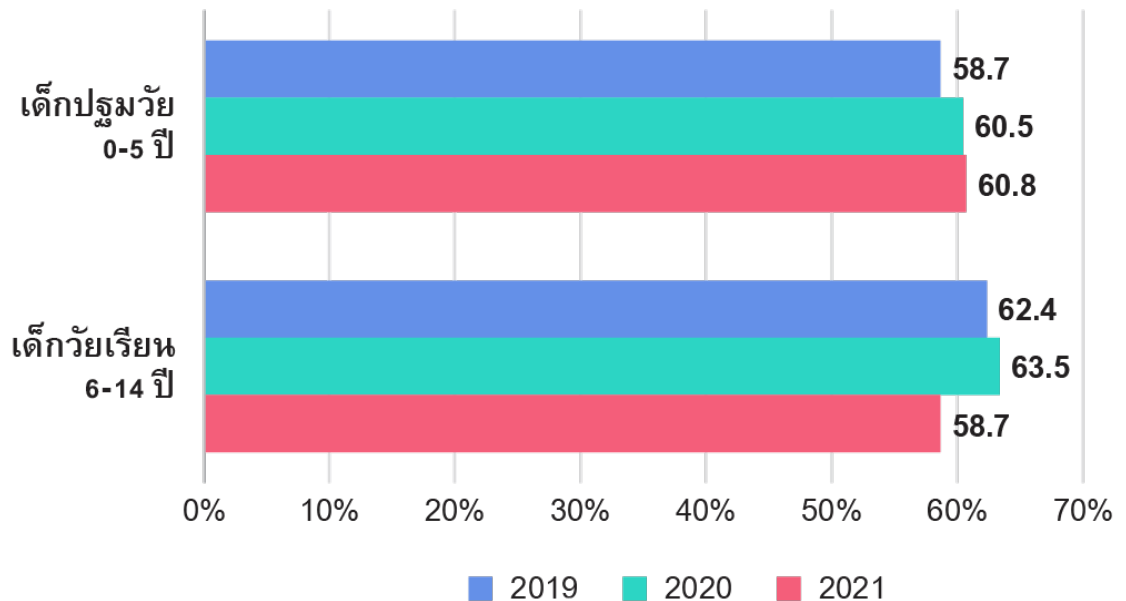

เด็กในครัวเรือนรายได้น้อยและ
ครัวเรือนแม่และเด็กเสี่ยงไม่ได้
รับสารอาหารเพียงพอมากที่สุด

ปี 2021 เริ่มเห็นสัญญาณ
เด็กสูงตีส่วนลดลง 5%

อัตราเด็กอายุ 0-14 ปีที่เจริญเติบโตสมวัย

ข้อเสนอนโยบาย: บริการรัฐต้องต่อเนื่อง ทั่วถึง ยืดหยุ่น และพร้อมรับมือวิกฤต

เร่งเยียวยาช่วยเหลือ
กลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบ

ปรับปรุงประสิทธิภาพ
กำลังบุคลากรและทรัพยากร

ถอดบทเรียนปรับโครงสร้าง
ให้พร้อมรับมือวิกฤต

3

เด็กและเยาวชนชุนถูกผลักดันเข้าสู่โลกออนไลน์ โดยขาดฐานที่จำเป็น

สถานการณ์โควิด ผลักเด็กและเยาวชนเข้าสู่โลกออนไลน์

การปิดสถานที่เพื่อชะลอการระบาดส่งผลให้เด็กและเยาวชน...

เข้าสู่
โลกออนไลน์
เร็ว

2-3 ปี

อายุที่เด็กส่วนใหญ่
เริ่มใช้สื่อดิจิทัล

(ข้อมูลจาก สสส. และ NIDA, 2021)

ใช้เวลาใน
โลกออนไลน์
นาน

12 ชั่วโมง

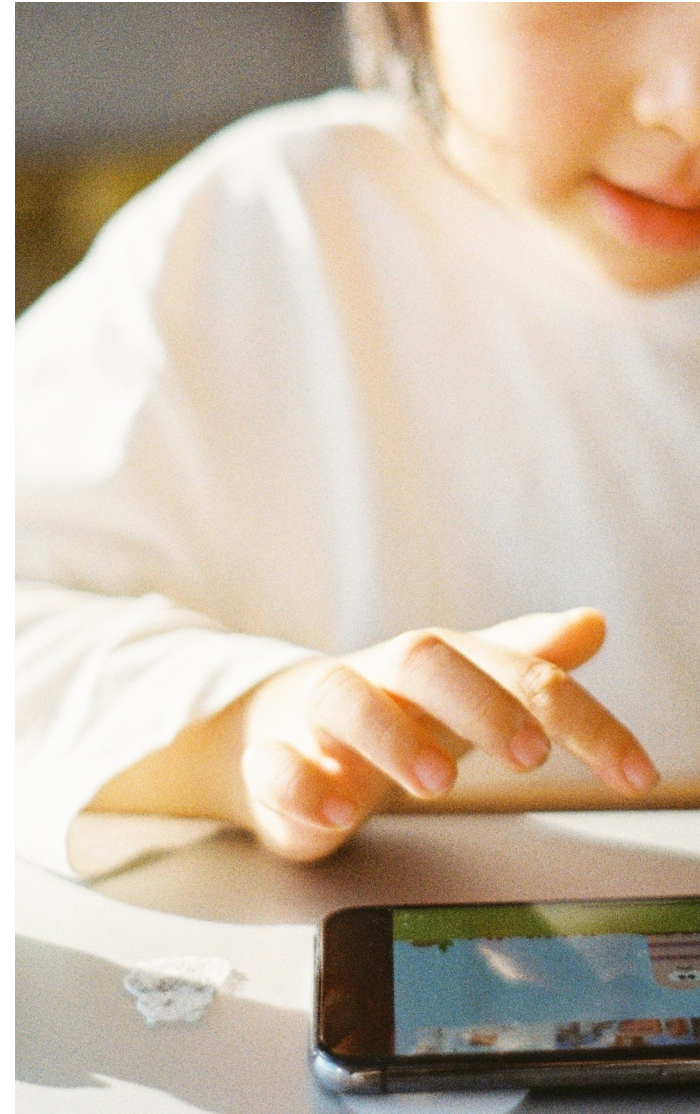
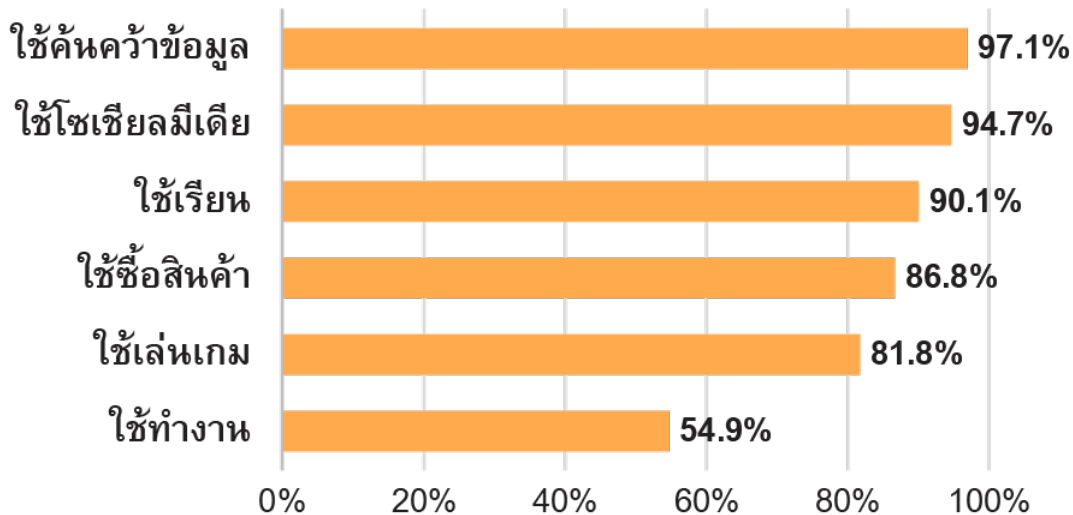
เวลาเฉลี่ยที่เยาวชน
รับสื่อออนไลน์ต่อวัน

(ข้อมูลจาก Youth Survey, 2022)

เด็กและเยาวชนต้องทำกิจกรรมหลากหลายบนโลกออนไลน์

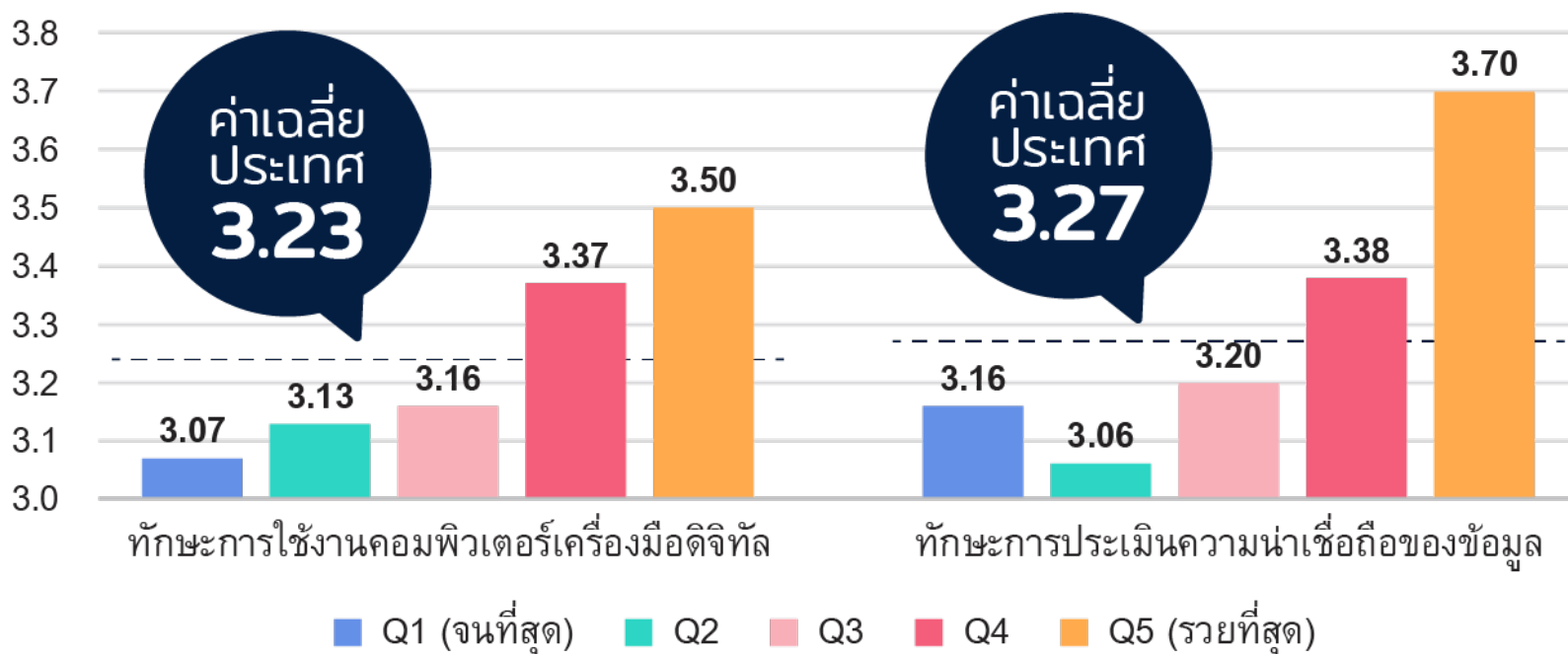
ร้อยละของเยาวชนอายุ 15-25 ปี
ที่ใช้อินเทอร์เน็ตทำกิจกรรมต่างๆ

เด็กและเยาวชนต้องเข้าสู่โลกออนไลน์โดยขาดทักษะที่จำเป็นและเท่าเทียม

ยิ่งจน... ยิ่งขาดทักษะรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (MIDL)

คะแนนประเมินทักษะ MIDL ด้วยตนเองของเยาวชนอายุ 15-25 ปี ตามกลุ่มรายได้ครัวเรือน (คะแนนเต็ม 5)

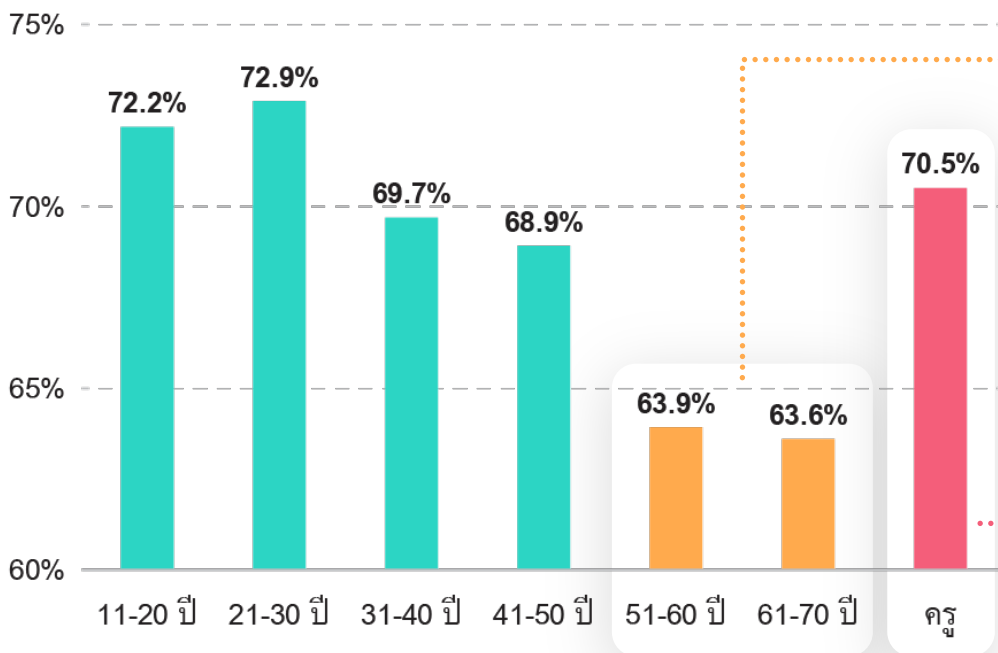

ผู้ปกครองและครูมีทักษะ MIDL ต่ำ จึงสนับสนุนเด็กและเยาวชนได้จำกัด

คะแนนทักษะรู้เท่าทันสื่อ-สารสนเทศ
โดยเฉลี่ยตามช่วงอายุ

(<50% = ปรับปรุง, 50-65% = พื้นฐาน, 65-80% = ดี, >80% = ดีมาก)

ครัวเรือนข้ามรุ่นมีปัญหาในการ
สนับสนุนเด็กและเยาวชนมาก

ครูสูงอายุ/อยู่ในสถานศึกษา
ที่ทรัพยากรน้อยจะสนับสนุน
ผู้เรียนได้จำกัดกว่า

หลายคนถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์ โดยไม่มีแม่กระทั่ง 'อินเทอร์เน็ต'

1

2.1%

ของเด็กและเยาวชนอายุ 6-24 ปี
เข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต

2

ครัวเรือนจำนวนมาก
มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ
กับจำนวนเยาวชน

86.9%

ของครัวเรือนมีคอมพิวเตอร์
น้อยกว่าจำนวนเยาวชนในบ้าน

8.8%

ของครัวเรือนมีสมาร์ทโฟน
น้อยกว่าจำนวนเยาวชนในบ้าน

(ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดย คิด for คิดส์, 2021)

3

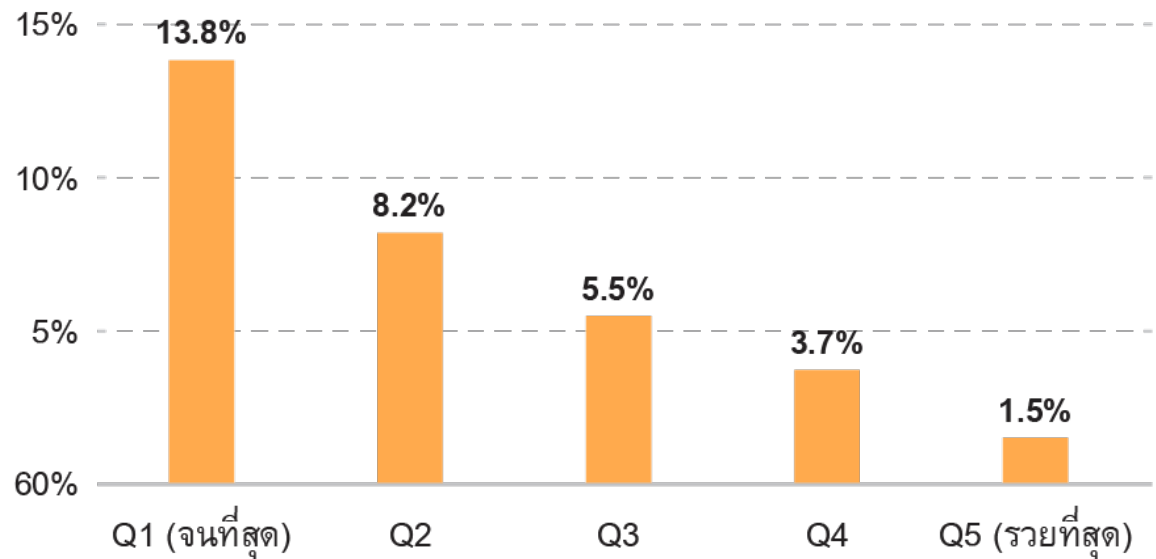
อินเทอร์เน็ต
ไม่ทั่วถึง-แพง
เกินไป

42.8%

ของครัวเรือนไม่มี
อินเทอร์เน็ตบ้าน
ความเร็วสูง

สัดส่วนของค่าบริการมือถือโดยเฉลี่ย (453 บาท/เดือน)
ต่อรายได้ต่อหัวประชากรโดยเฉลี่ย ตามกลุ่มรายได้ครัวเรือน

(ข้อมูลจาก กสทช. และสำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนวณโดย คิด for คิดส์, 2021)

การถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์ส่งผลกระทบระยะยาว ต่อพัฒนาการ สวัสดิภาพ และจิตใจ

ถูกผลักเข้าสู่โลกออนไลน์ + ขาดฐานที่จำเป็น

ส่งผลเสียต่อ
การพัฒนา

กล้ามเนื้อ สายตา สติปัญญา
อารมณ์ และบุคลิก

ขาดปฏิสัมพันธ์
ทางสังคม
ในโลกจริง

▶ เยาวชน 35.8% มีเพื่อน
เป็นที่ปรึกษาที่สำคัญที่สุด

การเรียนรู้ถดถอย
ลดทักษะและโอกาส
ในการได้งานที่ดี

เพิ่มความเสี่ยง ถูกหลอก
คุกคาม และเป็นเหยื่อ
อาชญากรรม

▶ เยาวชน 14.4% เคยถูกหลอก
จากการซื้อของ/ลงทุน

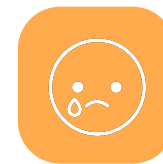
▶ เยาวชน 8.4% เคยถูกหลอก
จากการเล่นเกม/การพนัน

เพิ่มความเสี่ยง
ที่จะผลิตซ้ำ
ข้อมูลเท็จ

▶ เยาวชน 43.7% ผลิตและ
เผยแพร่สื่อออนไลน์

▶ หากมีทักษะ MIDL ไม่พอ
ก็อาจเป็นผู้ส่งต่อข้อมูลเท็จ

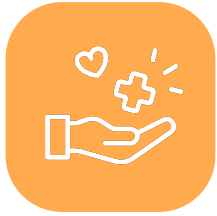
ส่งผลเสียต่อ
สุขภาพจิต

ฐานที่ไม่เท่าเทียม

ผลที่ไม่เท่าเทียม

ข้อเสนอแนะนโยบาย: **ฟื้นฟูผลจากวิกฤตเก่า สร้างฐานที่จำเป็น-เท่าเทียม เตรียมรับวิกฤตใหม่**

**ฟื้นฟูผลกระทบ ด้วยกิจกรรมที่เน้นปฏิสัมพันธ์
แหล่งเรียนรู้และนันทนาการที่มีคุณภาพ**

**สร้างฐานที่จำเป็น-เท่าเทียม
ทั้งด้านทักษะและอุปกรณ์**

เตรียมรับวิกฤตใหม่

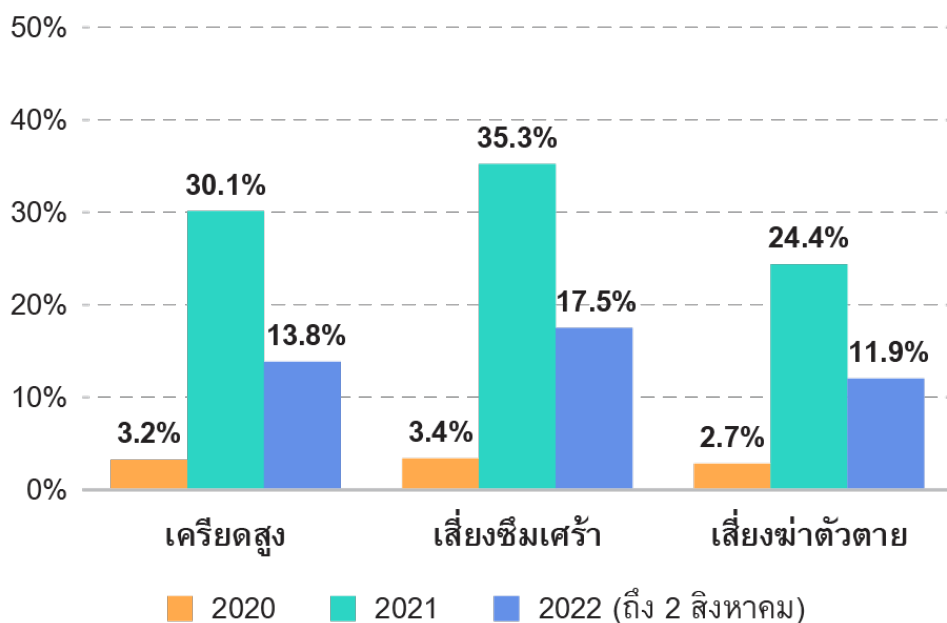
4

เด็กและเยาวชนเครียด และมีปัญหาสุขภาพจิตมากขึ้น

ปี 2021-2022 เด็กไทยเครียดมากขึ้น และมีความเสี่ยงทางสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นทุกด้าน

การประเมินสุขภาพจิตตนเอง ของเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 20 ปี

หมายเหตุ: จำนวนผู้ตอบแบบประเมิน
ปี 2020 29,028 คน / ปี 2021 181,629 คน / ปี 2022 37,063 คน
(ข้อมูลจาก กรมสุขภาพจิต, 2022)

62.2% เครียด
ค่อนข้างมาก-มากที่สุด

50.6% เหงาและโดดเดี่ยว
ค่อนข้างมาก-มากที่สุด

(ข้อมูลจาก Youth Survey โดย คิด for คิดส์, 2022)

35% มีความเสี่ยง
ทางสุขภาพจิต
อย่างน้อย 1 ด้าน

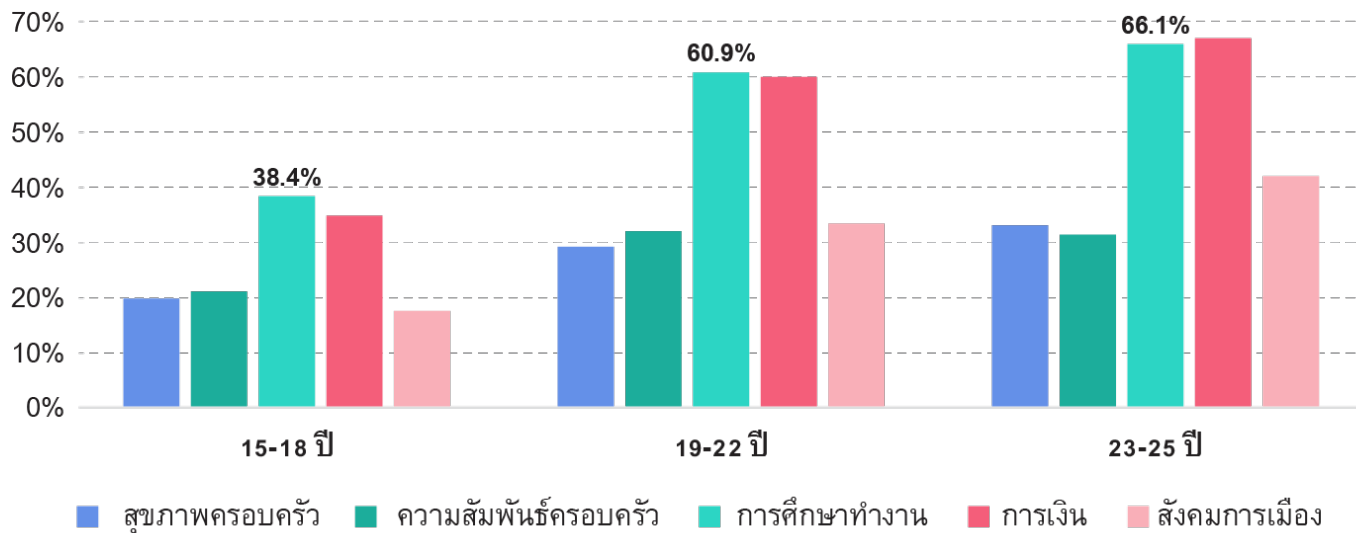
70% มีสุขภาพจิตแย่ลง
ในปี 2021

(ข้อมูลจาก UNICEF, 2022)

การศึกษาและการทำงานเป็นสาเหตุหลัก ของความเครียดในเยาวชนทุกช่วงวัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความเครียดของ
เด็กและเยาวชน

(ข้อมูลจาก Youth Survey
โดย คิด for คิดส์, 2022)

	15-18 ปี	19-22 ปี	23-25 ปี
1	การศึกษาและการทำงาน	การศึกษาและการทำงาน	การเงิน
2	การเงิน	การเงิน	การศึกษาและการทำงาน
3	สุขภาพคนในครอบครัว	สังคม-การเมือง	สังคม-การเมือง

เด็กส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงบริการสุขภาพจิต

จำนวนจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นยังกระจายตัวไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ

ปัจจุบันมีจิตแพทย์เด็กใน **55** จังหวัด
ครอบคลุม **3,444** โรงเรียน
(คิดเป็น 10.9% ของโรงเรียนทั่วประเทศ)

มีแผนเพิ่มเป็น
63 จังหวัด
ภายในปี 2025

(ข้อมูลจาก กรมสุขภาพจิต, 2021)

ในปี 2022 เด็กและเยาวชนต้องการรับบริการสุขภาพจิตมากขึ้น

▲ **1.5** เท่า เยาวชนที่ขอเข้ารับบริการสุขภาพจิตโดยไม่มีผู้ปกครอง

▲ **2.7** เท่า มีความคิดอยากฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตนเองเพิ่มขึ้น

70% ของเยาวชนที่เข้ารับบริการถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคซึมเศร้า

(ข้อมูลจาก กองบริหารระบบสุขภาพจิต, 2022)

ปัญหาสุขภาพจิตสามารถส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตลอดชีวิต

สุขภาพะทางกายย่ำแย่
อ่อนเพลีย มีปัญหาในการพักผ่อน

มีปัญหาทางพฤติกรรม
เช่น เหม่อลอย ก้าวร้าว พยายามฆ่าตัวตาย

เผชิญอุปสรรคในการเรียนรู้
ประสิทธิภาพลดลง เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษามากขึ้น

บั่นทอนความฝันและเป้าหมายในชีวิต
ทั้งอนาคตการทำงานและความฝันในชีวิต

เป้าหมายสำคัญในชีวิตของเด็กและเยาวชน

85.0% อยากประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

80.4% อยากร่ำรวย-มีอิสรภาพทางการเงิน

vs

อุปสรรคต่อความสำเร็จด้านการศึกษาและการทำงาน

52.2% ภาระทางการเงิน

19.7% ความสามารถไม่พอ

8.1% ปัญหาสุขภาพจิต

ข้อเสนอแนะนโยบาย: บริการสุขภาพจิตต้องเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ

ทำให้เด็กเข้าถึงบริการสุขภาพจิตได้ง่ายที่สุด

เพิ่มบุคลากรด้านสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นให้เพียงพอ

รณรงค์สร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพจิต

5

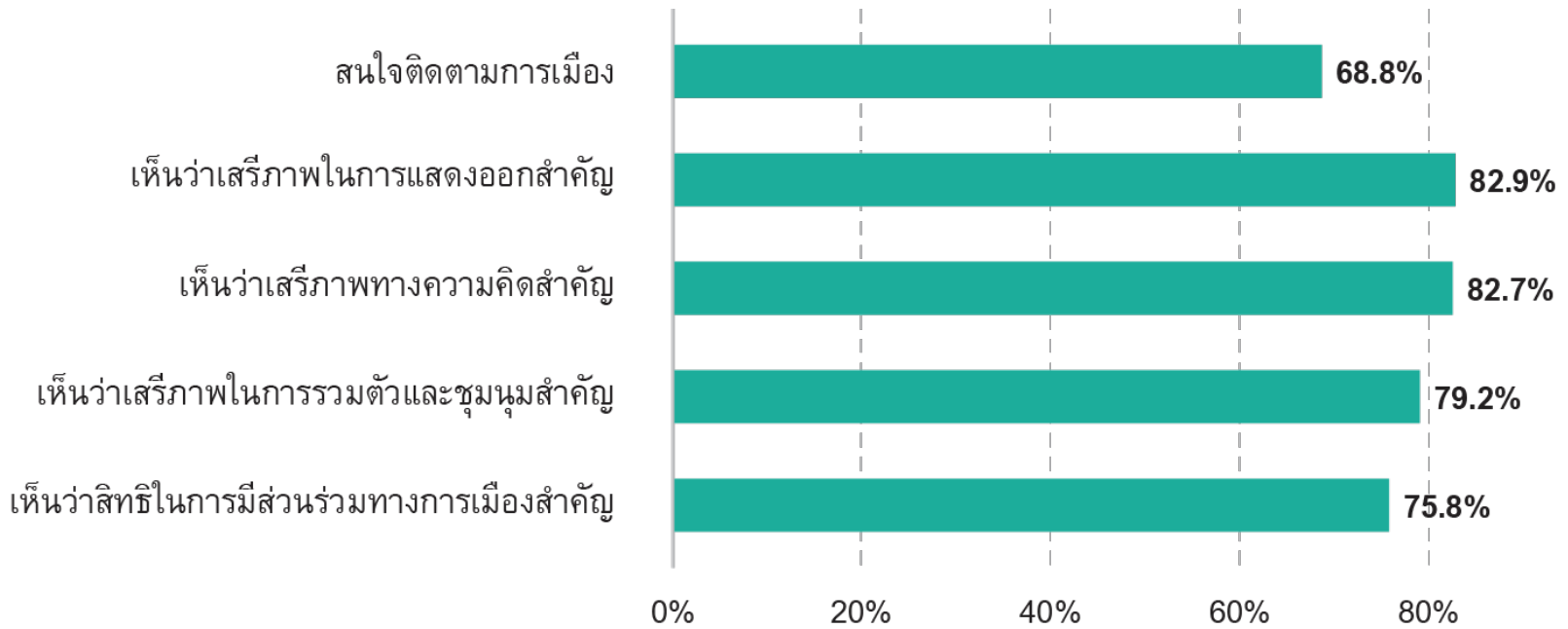
เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ภาครัฐสกัดกั้นด้วยความรุนแรงมากขึ้น

เยาวชน 68.8% สนใจติดตามการเมือง, 71.7% เคยมีส่วนร่วมทางการเมือง

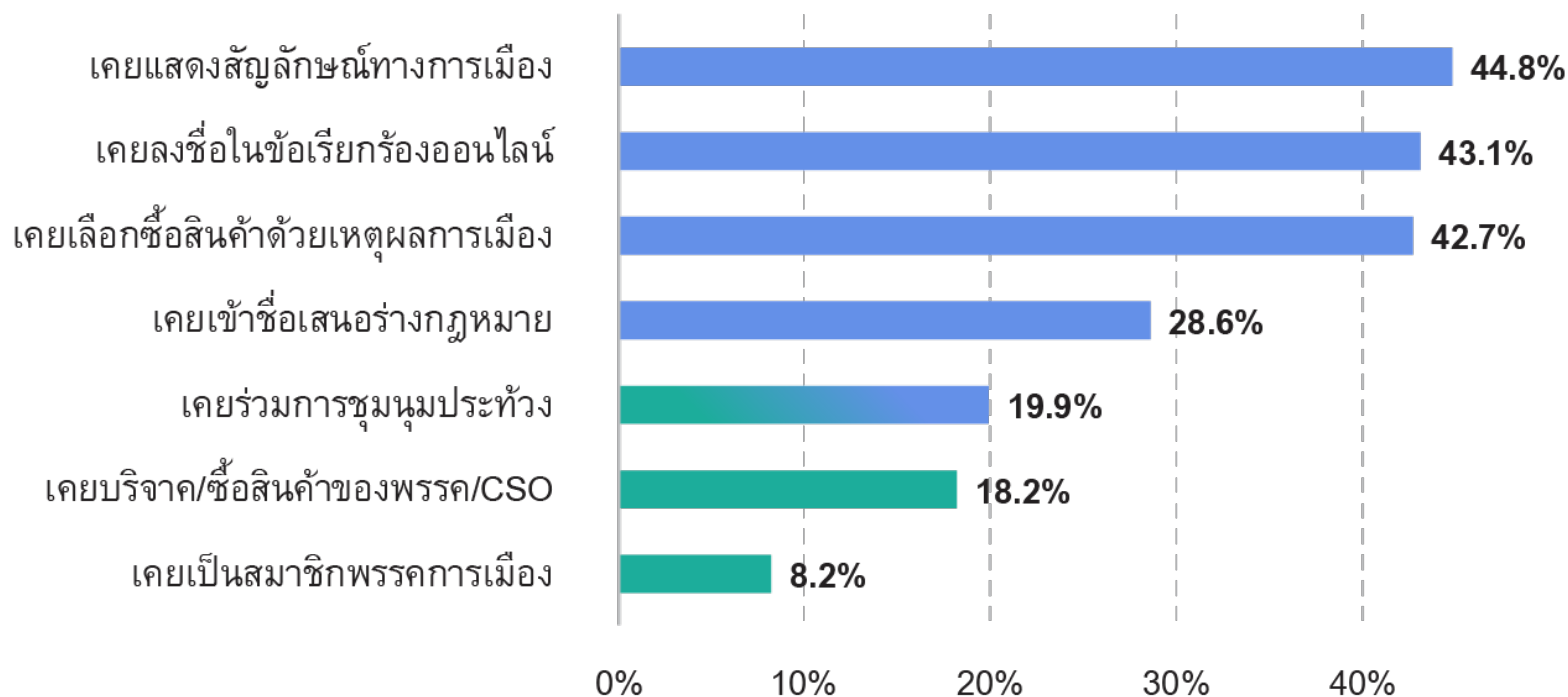

เยาวชนสนใจและให้ความสำคัญกับสิทธิทางการเมือง

เยาวชนเน้นมีส่วนร่วมแบบเป็นปัจเจก ไม่ผ่านองค์กรจัดตั้ง และตอบสนองสถานการณ์เฉพาะเรื่อง

เด็กและเยาวชนชุมนุมเรียกร้องทั้ง ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มและของสังคมโดยรวม

ตั้งแต่ปี 2021–พฤษภาคม 2022 เกิดการชุมนุมประท้วง 1,838 ครั้ง
จำนวนมากมีเด็กและเยาวชนเป็นผู้จัด/มีส่วนร่วม เช่น:

(ข้อมูลจาก Mob Data Thailand, 2022)

กลุ่มการชุมนุม	ประเด็นเรียกร้องหลัก
นักเรียนแล้ว	ปัญหาในระบบการศึกษา, สิทธิเด็กและเยาวชน
ทะลุแก๊ส	ปัญหาปากท้อง, การขับไล่รัฐบาลที่ล้มเหลว
ทะลุฟ้า	ประชาธิปไตย, การพัฒนา, การขับไล่รัฐบาลที่เผด็จการ-ล้มเหลว
เยาวชนปลดแอก / แนวร่วม มร.	ประชาธิปไตย, การขับไล่รัฐบาลที่เผด็จการ-ล้มเหลว
ทะลุวัง	ประชาธิปไตย (เน้นสถาบันพระมหากษัตริย์)

การประชุมเสนอแนะว่าเยาวชนขาดช่องทางการมีส่วนร่วม แต่รัฐกลับยิ่งกดปราบอย่างรุนแรง

เยาวชนขาดช่องทางการมีส่วนร่วมที่เป็นทางการและมีความหมาย

เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง
เข้าชื่อต่อสภา และมีส่วนร่วมทางตรงอื่นๆ

เยาวชนมีทรัพยากรทางการเมืองน้อย
จึงมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบายได้จำกัด

มีคณะกรรมการนโยบายเพียงชุดเดียวที่มีเยาวชน
เป็นกรรมการ ซึ่งประชุมแค่ครั้งเดียวในปี 2021

สภาเด็กและเยาวชนขาดความเป็นตัวแทนที่ดี
อิสระ อำนาจหน้าที่ และงบประมาณที่เพียงพอ

(ข้อมูลจาก Mob Data Thailand, 2022; ศูนย์นายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2022)

รัฐบาลไม่ขยายช่องทาง แต่ใช้อาวุธ และเครื่องมือทางกฎหมายกดปราบ อย่างละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในปี 2021:

รัฐบาลใช้กำลังสลายการชุมนุม **60** ครั้ง
มีเยาวชนเสียชีวิต **1** คน บาดเจ็บ **88** คน

ตั้งแต่ปี 2021
- พฤษภาคม 2022:

รัฐบาลดำเนินคดีกับเยาวชน **279** ราย

(ข้อมูลจาก Mob Data Thailand, 2022; ศูนย์
น่ายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2022)

การกดปราบเยาวชน ไม่ช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มความขัดแย้ง

ปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนไม่ถูกตอบสนอง
▶ ไม่สามารถพัฒนาตัวเองและสังคมได้ตามความฝัน

เด็กและเยาวชนบาดเจ็บ ถูกจำคุก หรือสิ้นหวังกับประเทศ
▶ ประเทศสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ

ซ้ำเติมความไม่ลงรอยระหว่างรุ่น
▶ เร่งความขัดแย้งและทำลายความกลมเกลียวในสังคม

กระตุ้นการแบ่งขั้วทางการเมืองที่รุนแรง
▶ ทำลายเสถียรภาพและความชอบธรรมของระบอบการเมือง

65%

ของเยาวชนเห็นว่า
การย้ายไปอยู่ประเทศ
อื่นเป็นเป้าหมายที่
สำคัญในชีวิต

(ข้อมูลจาก Youth Survey
โดย คิด for คิดส์, 2022)

ข้อเสนอนโยบาย: หยุดกดปราบและขยายช่องทางการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย

ขยายช่องทางในระบอบการเมือง
ระดับชาติ-ท้องถิ่น

ปรับปรุงกลไกสภาเด็กและเยาวชน

ขยายช่องทางในระดับชุมชนและสถานศึกษา

6

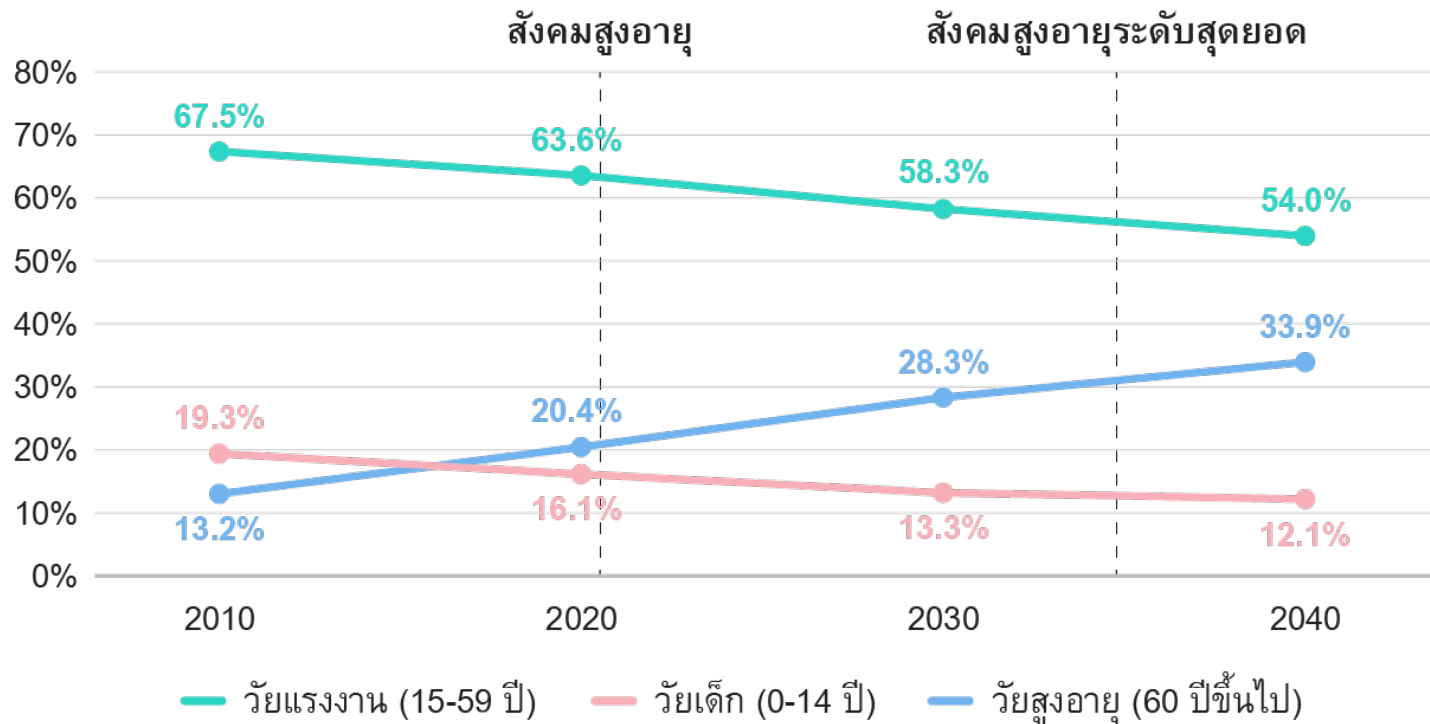
โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ ครอบครัวเล็กและเปราะบางยิ่งขึ้น

'เกิดน้อย อายุยืน' ความท้าทายของโครงสร้างประชากรไทย

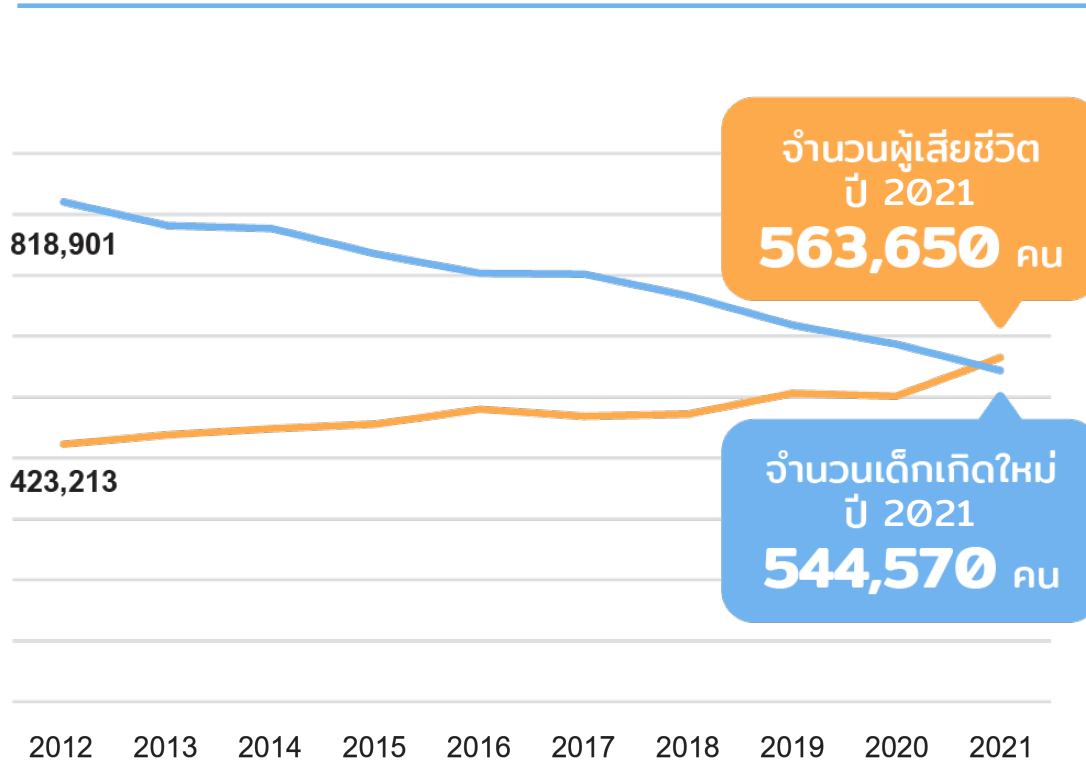

เข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์
สัดส่วนผู้สูงอายุ >20% ของประชากร

จำนวนเด็กเกิดใหม่น้อยกว่า ผู้เสียชีวิตเป็นครั้งแรก

(ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2021)

ขนาดครอบครัวไทยเล็กลงต่อเนื่อง

ปี 2020 ขนาดครอบครัวเล็กลงเหลือ 2.4 คน
จากเดิม 5-6 คนในปี 1990

(ข้อมูลจาก สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย, 2019)

แนวโน้มครัวเรือนวัยแรงงาน จำแนกตามรูปแบบการอยู่อาศัย

ประเภทครัวเรือน	ปี 2000	ปี 2020	ปี 2030
ครัวเรือนคนเดียว	3.1%	8.1%	13.6%
ครัวเรือนพ่อแม่ลูก	50%	31%	21%
ครัวเรือนเลี้ยงเดี่ยว	9.1%	10.2%	10.3%
ครัวเรือนข้ามรุ่น	2.4%	4.9%	8%

(ข้อมูลจาก สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2020)

| ความสูญเสียช่วงโควิด ช้ำเติมปัญหาเด็กกำพร้า

448 คน เด็กกำพร้าจากการสูญเสีย
ผู้ปกครองช่วงโควิด

ในจำนวนนี้ 157 คน อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด
ชายแดนใต้ (ข้อมูลตั้งแต่ 27 ก.ค. 2021 – 17 มี.ค. 2022
โดย กรมกิจการเด็กและเยาวชน)

จำนวนเด็กกำพร้าอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่มีอยู่เดิม...

5,594 คน อยู่คนเดียวตามลำพัง
ถูกทอดทิ้ง ในปี 2016

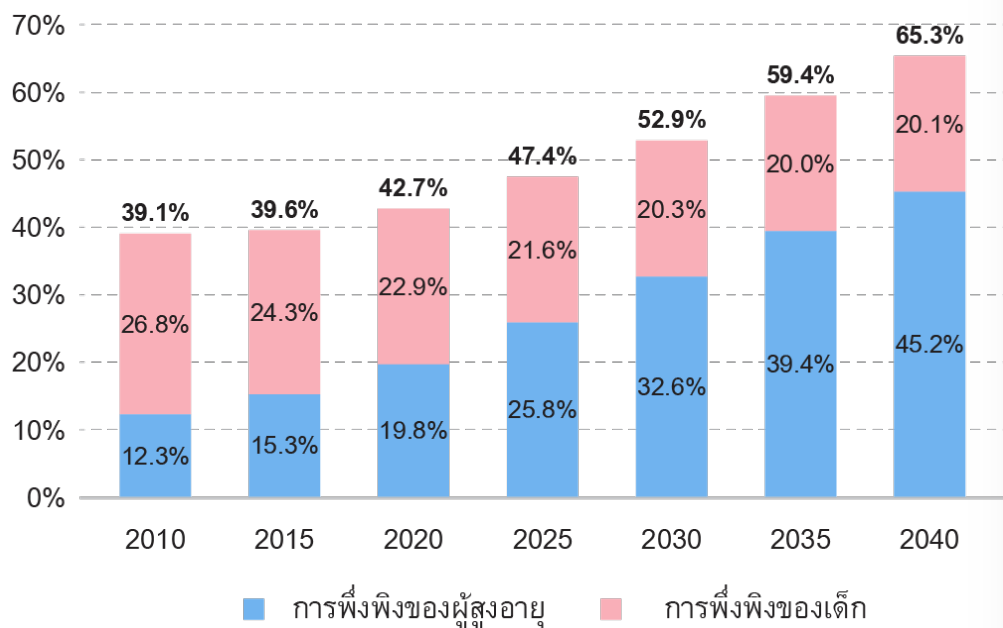
4,978 คน ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแล
ของพ่อแม่ ในปี 2019

(ข้อมูลจาก กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ, 2016; MICs Survey, 2019)

เด็กคือผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนไป

อัตราการพึ่งพิงจะเพิ่มขึ้นราว 56% ใน 20 ปี โดยเฉพาะการต้องดูแลผู้สูงอายุ

(คิด for คิดส์ คำนวณจากข้อมูลจาก UN World Population Prospects 2019 Revision)

เด็กถูกทอดทิ้ง
อยู่ตามลำพัง

ขาดการดูแลทั้งด้านร่างกายและ
พัฒนาการที่เหมาะสม

เด็กในครัวเรือนข้ามรุ่น
เปราะบางกว่า

มีปัญหาด้านพัฒนาการและการเรียนรู้
และความสัมพันธ์ในครัวเรือน

ปัญหาสังคมสูงวัย
และเด็กเกิดน้อย

ในอนาคต เด็กรุ่นใหม่มีภาวะดูแลคน
รุ่นอื่นมากขึ้น

ข้อเสนอนโยบาย: **คุ้มครอง เยียวยา ดูแล** **เด็กเปราะบางที่รับผลกระทบก่อนเป็นอันดับแรก**

**เยียวยา ช่วยเหลือเด็กเปราะบาง
ในครัวเรือนข้ามรุ่น**

**แก้ความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่
ลดครัวเรือนข้ามรุ่น**

**วางแผนดูแลเด็กกำพร้าจากโควิด
คำนึงถึงสภาวะจิตใจ**

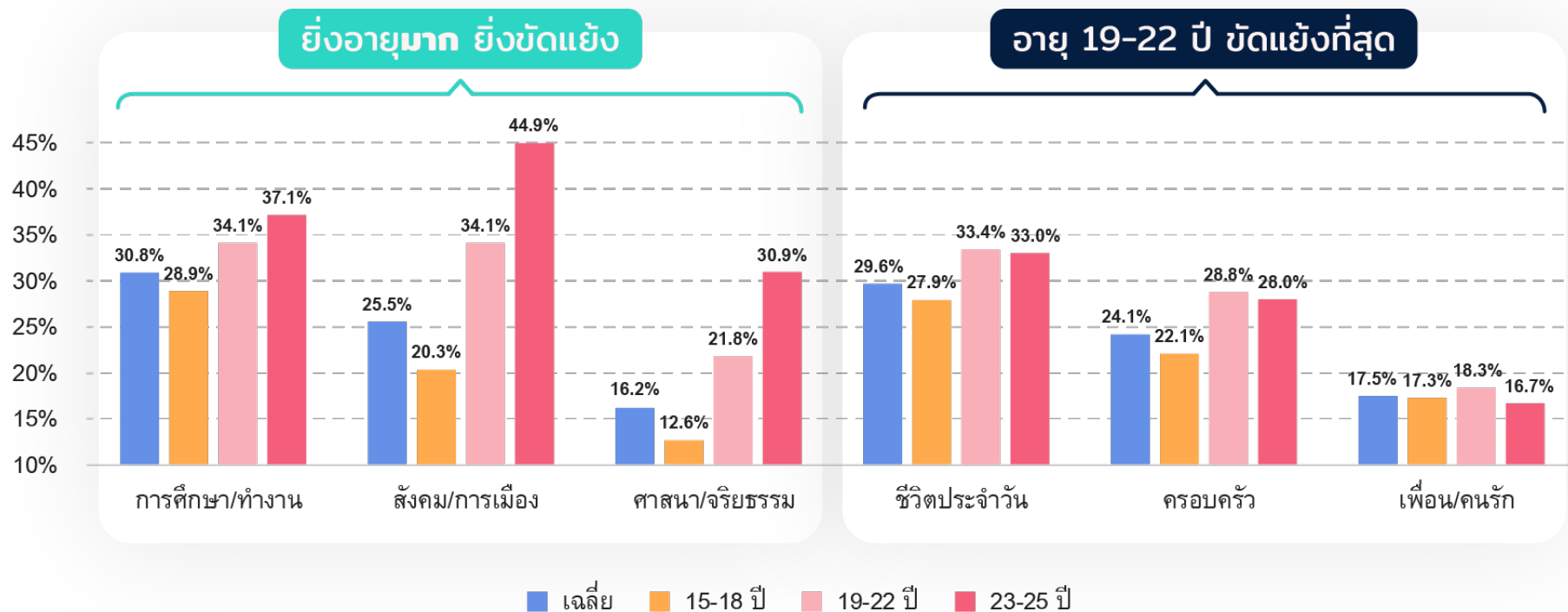
7

ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นรุนแรงขึ้น บันทึกความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

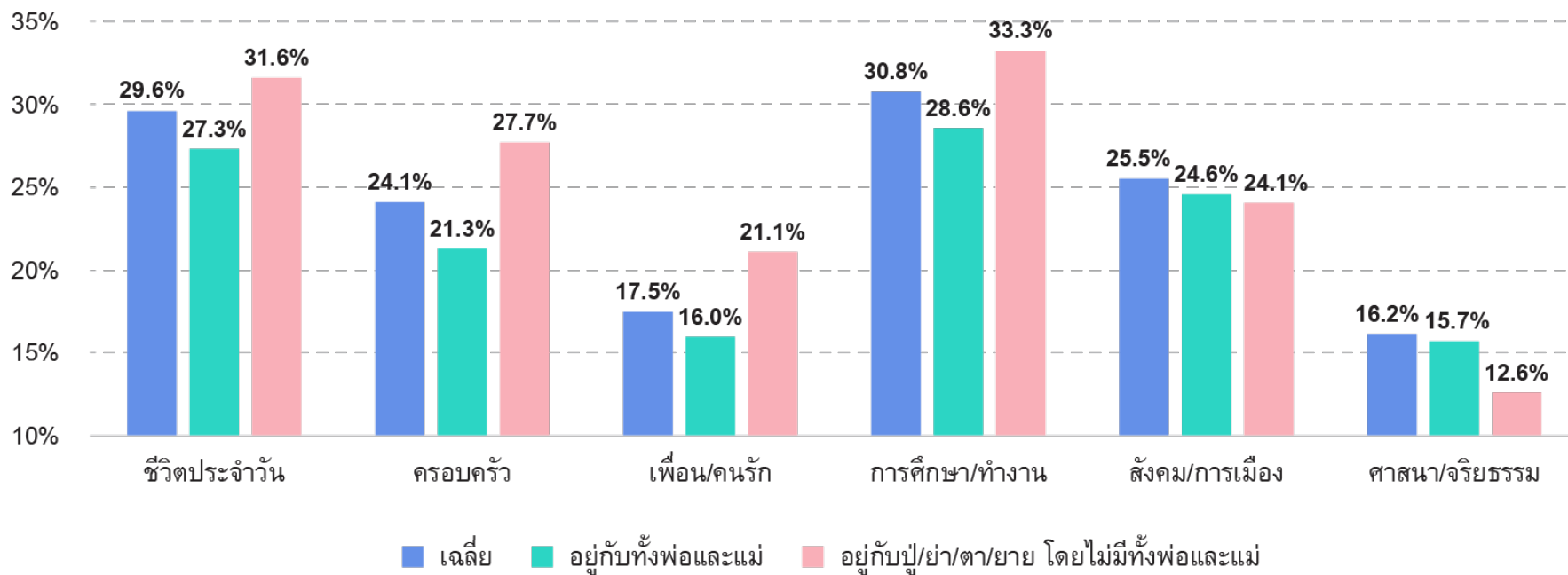
เยาวชนจำนวนมากคิดต่างจากผู้ใหญ่ในครอบครัว เป็นฐานความไม่ลงรอยระหว่างรุ่น

% ของเยาวชนอายุ 15-25 ปีที่รายงานว่าความคิดขัดแย้งกับผู้ใหญ่
ในครอบครัวค่อนข้างมากถึงมากที่สุด ตามประเด็นและอายุ

ครอบครัวข้ามรุ่นเผชิญความขัดแย้งทางความคิด ในครอบครัวมากกว่า

% ของเยาวชนอายุ 15-25 ปีที่รายงานว่ามีความคิดขัดแย้งกับผู้ใหญ่ในครอบครัว
ค่อนข้างมากถึงมากที่สุด ตามประเด็นและรูปแบบครอบครัว

เยาวชนไม่ลงรอยกับคนรุ่นก่อน ณ แก่นกลางของวัฒนธรรมไทย

ลักษณะสำคัญของ วัฒนธรรมสังคมไทย

ให้ความสำคัญกับ
กลุ่มเหนือปัจเจกบุคคล

ให้ความสำคัญกับ
ช่วงชั้นทางสังคม

ให้ความสำคัญกับ
ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

หลีกเลี่ยง
ความไม่แน่นอน

แต่

14.3%

ของเยาวชนตัดสินใจและกระทำการต่างๆ
โดยคำนึงถึงตนเองมากกว่าครอบครัว

30.1%

ของเยาวชนไม่กลัวที่จะต้องแสดงความเห็นแย้ง
กับผู้ที่อาวุโส มีอำนาจ หรืออยู่ในสถานะสูงกว่า

72.9%

ของเยาวชนแสดงความเห็นอย่าง
ตรงไปตรงมามากกว่าพูดอย่างเกรงใจ

90.0%

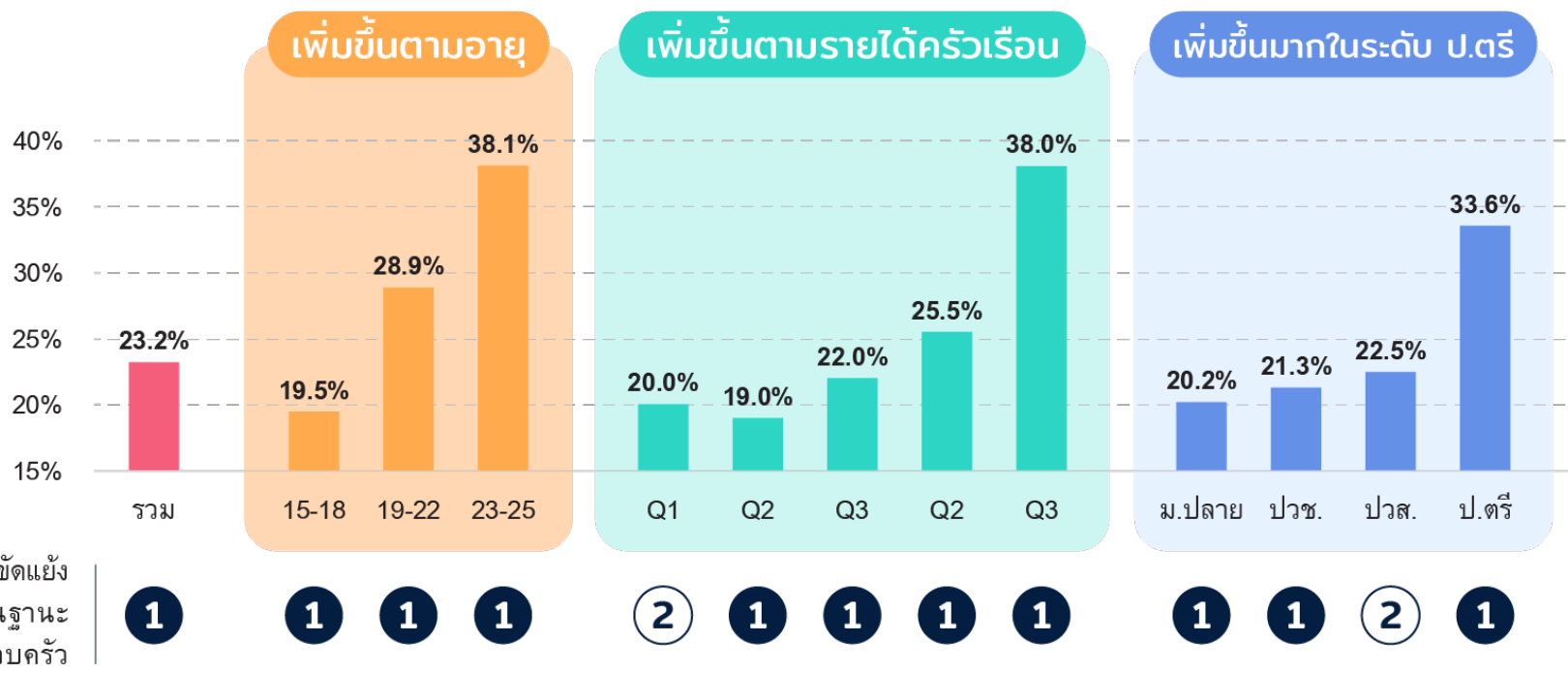
ของเยาวชนมองว่าสังคมไทยกดทับ
ความแตกต่างหลากหลายมากเกินไป

89.1%

ของเยาวชนมองว่าสังคมไทยวิตกกังวล
กับความเปลี่ยนแปลงมากเกินไป

ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

% ของเยาวชนอายุ 15-25 ปี ที่รายงานว่าความขัดแย้งทางความคิดเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว

อันดับของความขัดแย้งทางความคิดในฐานะอุปสรรคต่อครอบครัว

ความไม่ลงรอยระหว่างรุ่น ทำให้ครอบครัวไม่ใช่ 'พื้นที่สบายใจ'

ประเภทครัวเรือน	เยาวชนที่รายงานว่าอุปสรรคสำคัญที่สุดในครอบครัวคือ...	
	มีความคิดขัดแย้ง	ไม่มีอุปสรรค
รู้สึกสนิทกับครอบครัวน้อย (%)	21.2	2.1
ไม่ปรึกษาครอบครัวเมื่อมีปัญหา (%)	73.1	34.3
รู้สึกว่าบ้านไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัย (%)	10.1	2.9
เคยถูกทำร้าย/ลงโทษทางร่างกาย (%)	33.0	6.8
รู้สึกเครียดบ่อย (%)	77.0	41.1

(ข้อมูลจาก Youth Survey โดย คิด for คิดส์, 2022)

ข้อเสนอแนะนโยบาย: สร้างทักษะในการอยู่ร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมรับสถานการณ์เลวร้าย

เสริมสร้างความเข้าใจ
และทักษะในการอยู่ร่วมกัน

ลดความเหลื่อมล้ำเชิงอำนาจ
เพื่อลดความขัดแย้ง

จัดกลไกป้องกัน/เยียวยาผลจากความรุนแรง

รัฐบาลต้องตั้งหลักใหม่ เติมความฝันเด็ก และครอบครัวไทย

เป้าหมาย

เด็กเติบโตเป็นพลเมืองในโลกใหม่อย่างเต็มศักยภาพ

เสาหลัก

จัดหาทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการดูแลและพัฒนาเด็กเยาวชนและครอบครัว

เพิ่มทางเลือกและคุณภาพของบริการสาธารณะ

ส่งเสริมสิทธิเด็กและการมีส่วนร่วมของเด็กตลอดกระบวนการนโยบาย

ประเด็น

▶ สวัสดิการพื้นฐานที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้จริง โดยเฉพาะครอบครัวเปราะบาง

▶ บริการสาธารณะด้านสุขภาพและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเสมอหน้ากันตั้งแต่แรกเกิด

▶ เคารพสิทธิเด็กในฐานะพลเมือง

▶ สิทธิแรงงาน โดยเฉพาะโอกาสของพ่อแม่ในการดูแลและพัฒนาเด็กแรกเกิด

▶ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายอย่างมีความหมาย: เด็กตัดสินใจในชีวิตของตนเอง และร่วมสร้างสรรค์สังคมที่ต้องการอยู่ในอนาคต

เครื่องมือ

ระบบสวัสดิการของรัฐ, บริการสาธารณะ, พื้นที่สาธารณะ, การปรับเปลี่ยนวิธีคิดของสังคม, ฐานข้อมูลเชิงลึก

1. จัดหาทรัพยากรให้เพียงพอ และทั่วถึง

การยกระดับ และขยายตัวข่ายทางสังคม เป็นเรื่องที่เลียงไม่ได้แล้ว

- ▶ ขยายสิทธิ์เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดให้ถ้วนหน้า (ตัดปัญหาเด็กยากจนตกหล่น)
- ▶ เพิ่มเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเป็น 1,200-1,500 บาท/เดือน (ครอบคลุมค่าใช้จ่ายครึ่งหนึ่ง)
- ▶ ขยายความมั่นคงทางการเงินสู่เด็กและเยาวชน อายุมากกว่า 6 ปี
- ▶ เพิ่มสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ
- ▶ ขยายสวัสดิการแรงงานและการว่างงาน

เพิ่มทรัพยากร ที่ไม่ใช่ตัวเงิน

- ▶ ขยายสิทธิลาคลอดของพ่อแม่
- ▶ กลไกช่วยเหลือด้านอาหารและโภชนาการเชิงรุกในช่วงวิกฤต
- ▶ ชูความรู้การเลี้ยงลูกสำหรับพ่อแม่

2. เพิ่มทางเลือกและคุณภาพบริการสาธารณะ

การยกระดับบริการสาธารณะใกล้ชุมชน
ให้มีคุณภาพและเข้าถึงได้จริง

สาธารณสุข

การศึกษา

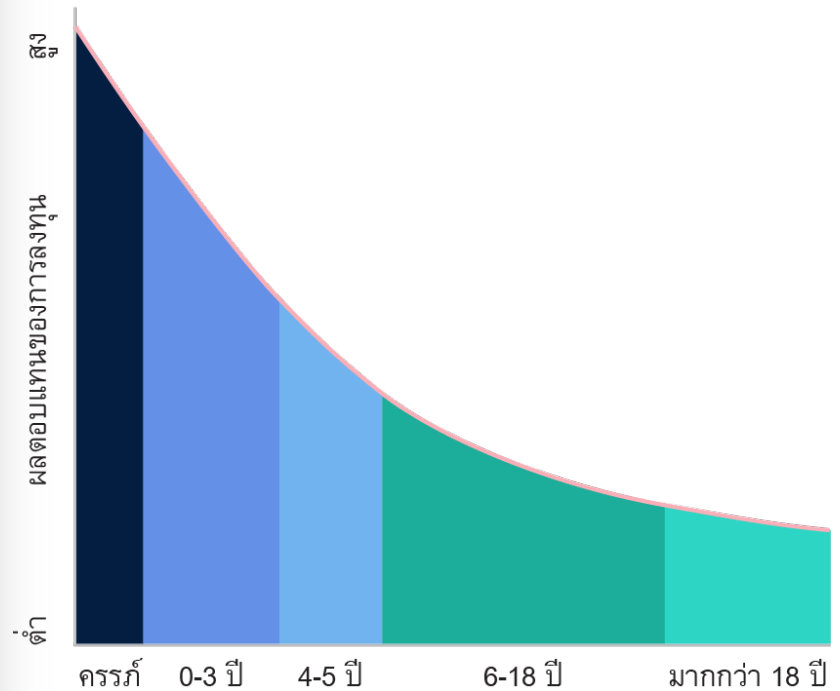

สุขภาพจิต

กระจายอำนาจ เต็มอำนาจและทรัพยากร
ให้ท้องถิ่น และกลไกทางสังคม

เชื่อมโยงและพัฒนาฐานข้อมูลด้านเด็ก

ยิ่งลงทุนเร็ว
ยิ่งได้ผลตอบแทนมาก

(James J. Heckman. (2008). Schools, Skills and Synapses. *Economic Inquiry*, 46(3): 289-324)

3. การส่งเสริมสิทธิเด็กและการมีส่วนร่วม

ลดอายุขั้นต่ำ และเพิ่ม
ความสะดวกในการมี
ส่วนร่วมทางการเมือง

- ▶ เข้าชื่อเรียกร้องออนไลน์
- ▶ จัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
- ▶ เสนอโครงการทางสังคม
รับงบประมาณไปดำเนินการเอง
- ▶ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- ▶ ลงสมัครตำแหน่งทางการเมือง

พัฒนาสภาเด็กและเยาวชน
เพื่อสะท้อนเสียงและขับเคลื่อน
สังคมที่เยาวชนต้องการเห็น

- ▶ เปลี่ยนที่มาของสมาชิกให้มาจาก
การเลือกตั้ง
- ▶ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
มีความแน่นอน และทำงานได้อย่าง
อิสระ
- ▶ เพิ่มอำนาจให้ผู้แทนมีสิทธิออกเสียง
ในนโยบายด้านเด็ก เยาวชน